

IRODALOMTÖRTÉNETI
KÖZLEMÉNYEK

SZILÁDY ÁRON FOLYÓIRATA

SZERKESZTI
CSÁSZÁR ELEMÉR

HARMINCZKETTEDIK ÉVFOLYAM

BUDAPEST
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA
1922

IRÓDOKTORI ÉS

ROVLE MENYER

ÁLLAMTUDOMÁNYI

ÉRTÉKELÉS

ÉRTÉKELÉS

TARTALOM.

TANULMÁNYOK, ÉRTEKEZÉSEK.

	Lap
<i>Császár Elemér</i> : Szilády Áron (1837—1922).	1
<i>Galamb Sándor</i> : Petőfi költészetének egyik formai sajátága és a modern líra.	56
<i>Kastner Jenő</i> : Csokonai lírája és az olasz költők	39
<i>Papp Ferencz</i> : Gyulai Pál lírai költészetének fejlődése (1842—1858)..	6
<i>Thienemann Tivadar</i> : A XVI. és XVII. századi irodalmunk német eredetű művei. I. közl.	63
<i>Tolnai Vilmos</i> : Arany Keveháza című költeményéről. (Forrástanulmány.)	27

ADATTÁR.

Adalékok Arany János eposzának hun forrásaihoz. <i>Grexa Gyulától</i> ..	132
Adalékok codexeink forrásaihoz. <i>Holik Flóristól</i>	121
I. A Bod- és Lobkowitz-kodex forrásaihoz	121
II. A Domonkos-codex forrásaihoz	124
III. A Cornides-codex forrásaihoz	125
A Kisfaludy-család. <i>Gálos Rezsőtől</i>	135
Alsáni Bálint és az Érdy-codex. <i>Holik Flóristól</i>	130
Amade László tanulóéveihez. <i>Gálos Rezsőtől</i>	119
Dayka Gábor példája a hazaszeretetről. <i>g—s-től</i>	134
Diétai magyar versek. Közli: <i>Harsányi István</i>	96
Egy ismeretlen Petőfi-levél Pozsonyban. <i>Tolnai Vilmostól</i>	93
Elfelejtett Tompa-versek. <i>Harsányi Istvántól</i>	104
Hagedorn hatásához. <i>g—s-től</i>	134
Istvánffy Miklós mint költő. <i>Holik Flóristól</i>	140
Tompa Mihály kiadatlan levelei. Közli: <i>Hellebrant Árpád</i>	108

KÖNYVISMERTETÉSEK.

Földessy Gyula: Ady-tanulmányok. <i>Papp Ferencztől</i>	154
Grexa Gyula: A Csaba-monda és a székely hunhagyomány. <i>Hóman Bálinttól</i>	159
Gyöngyösi István összes költeményei, II. <i>Tolnai Vilmostól</i>	156

	Lap
Holik, Florianus: Index miraculorum Marianorum. <i>Vargha Danjántól</i>	160
Horváth János: Petőfi Sándor. <i>Négyesy Lászlótól</i>	147
Király György: A magyar ősköltészet. <i>Grexa Gyulától</i>	161
Petőfi összes költeményei, I—II. (Voinovich Géza kiadása). <i>Zlinszky Aladártól</i>	157
Szigetvári Iván: A százéves Petőfi. <i>Hartmann Jánostól</i>	152
Várdai Béla: Katholicizmus és irodalom. <i>Horváth Jánostól</i>	157

IRODALOMTÖRTÉNETI REPERTORIUM.

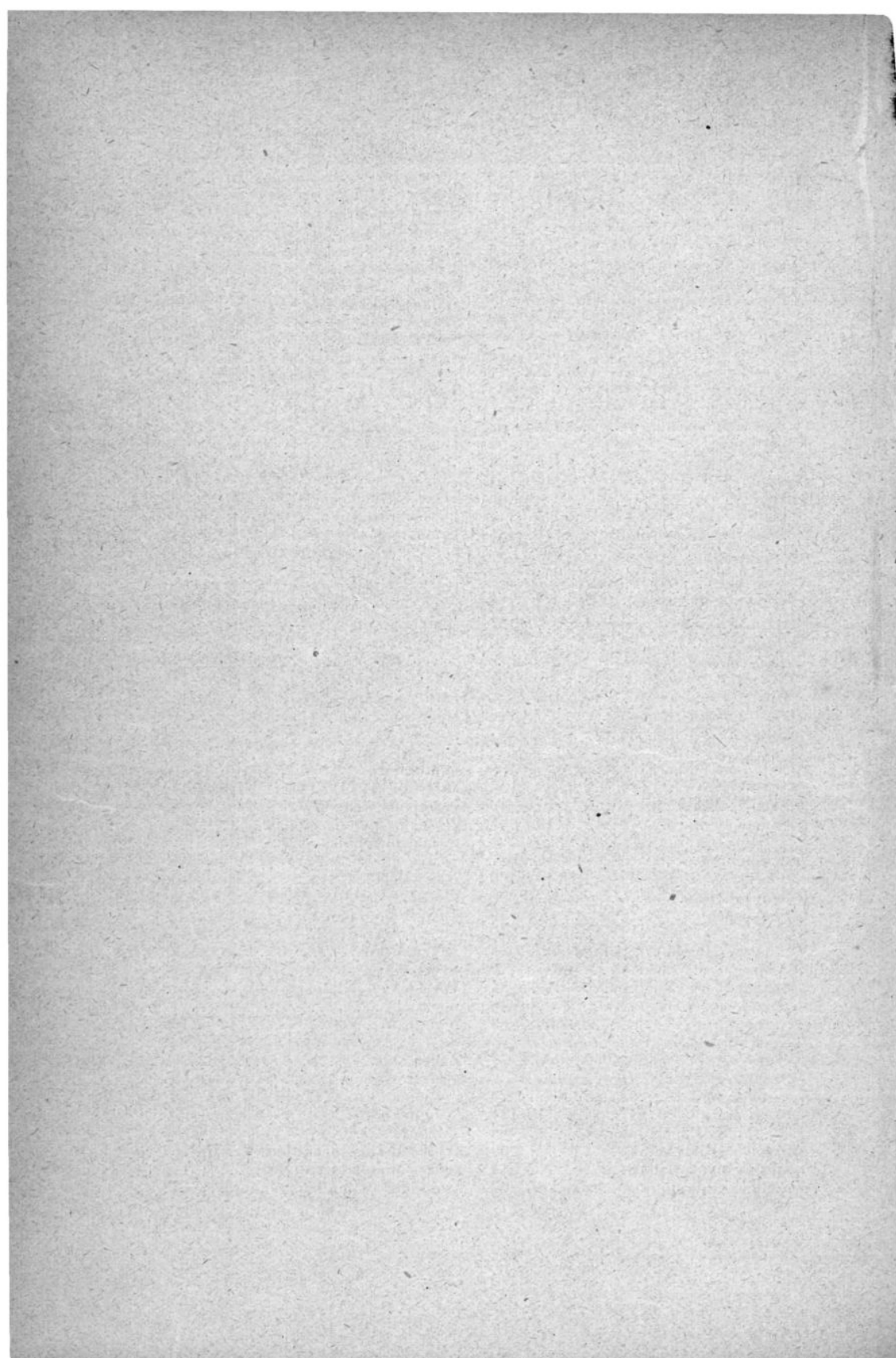
1921 Hellebrant Árpádtól	165
1922 Hellebrant Árpádtól	167
Igazítások	164

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

	Lap	Lap	
Ács Mihály 85; — <i>Zöngedező mennyei kar</i>	91, 92	Bürger	49
Ady Endre	154—156	Byron 149; — és Arany	133
Ágai Adolf	62	Calanus Dalmata	133
Szt. Ágoston művei	87, 89	Canisius imakönyve	87
Áldássy Antal	130—132	Catullus	141, 143
Alsáni Bálint	130—132	Chiabrera	46, 47
Amade Antal	120	Claudianus	156
Amade László tanulóévei. 119—120		Cornides-codex forrásai ..	125—127
Ammianus Marcellinus	33, 34	Czóbel Ernő	75, 76
Anakreon	47, 52	Csaba-monda	159—160, 163
Anonymus	160	Csáktornyai Mátyás, Grobianus- ford.	64
Arany János 2, 5, 15, 19, 62, 154; — hún trilogia forrásai 132—134; — <i>Keveháza</i> 27—38; és Gyulai költészete	24, 25	Császár Elemér	97, 134
Arany László	28	Császár Ferencz	27
Aranyosi—Gellértfi-codex ..	126—127	Csengery Antal	17
Árpád genealogiája	160	Csokonai és az olasz költők	39—55
<i>ars moriendi</i> -k... 70—72, 80, 83, 90		Dante	48
<i>Aureum speculum</i> 121, 122, 127—134		Dayka Gábor 47; — <i>Haza sze- retete</i>	134
Avenarius	77—80	Deák Ferencz	102
Bajza József	10, 15, 108	Debreczeni Péter, <i>12 elmékedések</i>	87, 88
Balassi Bálint 64; — <i>Füves kert</i> 66, 75—77, 79		Dedekind	64
Ballagi Aladár	1, 122	De Lille	45
Bánóczy József	135, 137, 139	Dézi Lajos	84, 156
Baráth Ferencz	8, 19	diétai magyar versek	96—104
Barlaam és Joasaph	122	Dionysius Carthusiensis ..	121, 122
Batteux	46	Dobó István	144
Bécsi krónika	162	Domby Márton	39, 42, 54, 55
Békési C. Emil	130—132	Domonkos-codex forrásai ..	124—125
Bél Mátyás	31, 32	Dömötör János	8
Beöthy Ödön	104	<i>Elmegyek meghalni</i>	70
Béranger	149, 150	<i>Elmékedések és könyörgések</i> ..	85
Berquin idilljei	41—45, 51, 52	Endlicher	29
Berzsenyi Dániel	7, 8	Endrődi Sándor	61
Betuleius Josqu.	86	Eötvös Ignác báró	99
Beust, Joach.	80—82	Eötvös Károly	20, 26
Bock, Mich.	66, 75—77	Erasmus 72, 75, 142; — <i>Colloquia</i> és <i>Miles chr.</i> magyar ford. ...	64, 86
Bod-codex forrása	121—124	Erdélyi János 7, 16, 19, 24, 26; — hatása Gyulaira	14, 15
Bonfini	33	Érdy-codex egyik forrása ..	130—132
Bornemissza Péter, <i>Vigasztaló könyv</i>	66, 76		

	Lap		Lap
Eschenburg, <i>Beispielensamm- lung</i>	46, 47, 53, 55	Katona Lajos....	63, 121, 124, 163
Fabchich József.....	137	Kazinczy Ferenc.....	53, 134
Farkas Imre nyomdász.....	88	Kecskeméti Sánta János, <i>Szép imádságok</i> 89, 90; — versei.	90
Ferenczi Zoltán.....	40, 46, 80	Kegel, Phil.....	87, 88
Flaminius, Cornelius.....	130, 131	Kézy Lajos.....	106
<i>Fons vitae</i>	77, 78	Kemény Zsigmond.....	8, 9, 15
Frankenburg Adolf.....	94	Kempis, <i>Imitatio Christi</i>	87
Frisius.....	65, 85	Kertbeny Károly.....	31
Fuhrmann, M.....	130, 131	Kézai.....	28, 29, 31, 36, 38
Garay János.....	10, 108	Kisfaludy Boldizsár.....	135—138
Gellért-legenda szolgálojának dala	162	Kisfaludy-család.....	135
Gerhard, Joh.....	84, 85	Kisfaludy Károly.....	136—140
Gessner idilljei ..42—45, 48—51, 54		Kisfaludy Sándor.....	135—139
Gleim.....	48	Kleist.....	41, 49
Goethe.....	38	Kovács Lajos.....	9
Gombocz Zoltán.....	159, 160, 163	Kölcsey Ferenc 7, 46, 53, 55, 104, 148	
Gresset.....	41, 45	Kriza János.....	9
Grexa Gyula.....	27, 28	krónikáink.....	29, 130, 162, 163
<i>Grobianus</i>	64	Laskai János, 82; — <i>Ahítatos imádságok</i>	88
Guarini drámái.....	41—48, 52, 53	<i>Legenda aurea</i>	161
Gyöngyösi István 64; — művei 156		Lévay József.....	25, 26
Gyulai Pál 4, 27, 32, 38, 157, 158; — lírai költészete.....	6—26	Lisznayai Kálmán.....	20, 26
Habermann, Joh.....	77—80	Lobkowitz-codex forrása..	121—124
Hagedorn.....	134	Luczenbacher János 28—34, 36—38	
Haraszti Gyula.....	46, 48	Luther.....	67, 71—78
Havas Petőfi-kiadása.....	158	Madarász Márton, <i>A jó halál 90; — Kegyes élet</i>	85
Heine 150; — hatása Gyulaira. 23		Magyari István 67; — <i>Az jól.. meghalás</i> 80—82; — versei- nek német forrásai.....	81, 82
Heltai Gáspár 72, 76; <i>Vigasztaló könyv</i>	73—75, 79	magyar ősköltészet.....	161—164
Hóman Bálint.....	162	magyar ősvallás.....	163
honfoglalás mondái.....	164	Mária-csodák.....	160, 161
Horatius.....	8, 141, 144	Marini.....	44, 45
<i>hortulus animae</i> -k.....	72, 73	Matthisson.....	49
Horváth Cyrill.....	63	Melanchton.....	80
hún mondáink . 159—160, 163—164		Mentovics Ferencz.....	10
Illyésházi Gáspár, <i>A jó... ki- mulás</i>	82	Menzini.....	48
<i>Imádságos könyv</i> (katholikus) . 90		Metastasio 39—42, 45, 47—50, 52, 54	
imádságos könyvek, XVI—XVII. sz.....	68—92	Mihálykó János, <i>Az örök élet 82, 83; — Keresztyéni imád- ságok</i>	88—89
Imre Sándor.....	46, 48, 51	<i>Minden imádságoknak veleje.</i> 90, 91	
Ipolyi Arnold. 29, 34—38, 130, 131		modern líra és Petőfi.....	56—62
Irodalomtörténeti Közlemények. 1		Moller, Martin.....	83, 84
Istvánffy Miklós mint költő 140—146		Musculus, Andr.....	88—90
Janus Pannonius.....	4, 143, 145	Müller, Heinr.....	91
Jordanes.....	32, 38, 159	Nagy Gábor ..	46
Juvenalis.....	141	Nagy Ignác.....	17
Kain Dávid.....	111—119	Négyesy László.....	119, 162
Kant.....	155	német irodalom hatása.....	63—92
Kármán József.....	66, 67	Neumann, Kasp.....	90, 91

Lap	Lap
Oláh Miklós, <i>Atila</i> 29, 31, 38; — mint humanista 140—143	Szenczi Molnár A. <i>Az legfőbb jóról</i> 86; — <i>Imádságos könyv</i> 85; — <i>Lelki isk.</i> 80
Ovidius 141, 156	Szentiváni Mihály 9
Párbeszéd Élet és halál közt. 70	Szendrey Mária 16
P. Páriz Ferencz, <i>Pax sepulcri</i> 84	Szentzi Fekete István, <i>Lelki</i> <i>órák</i> 91
pasquillusok 96—104	Szilády Áron 1—5, 63, 74
Pázmány Péter 64, 157	Szilágyi István 164
Pernyeszi Zsigmond, <i>Idvesség pajzsa</i> 79—80	Szilágyi Sándor 17, 164
Petőfi 4, 9, 10, 14—16, 19, 21—23, 27, 55, 147—155; — költe- ményei 157—158; — hatása Gyulaira 8, 11—13; — isme- retlen levele 93; — költészete és a modern líra 56—62	Szily Kálmán 65
Petrarca 45, 48—52	Szöcs Géza 40
Pézteli József 39	Tasso 45, 47; — <i>Aminta</i> 41—43; 51; — költeményei 51—54
Pintér Jenő 130, 131	Tassoni drámái 41, 52
plágium 65	Telegdy Miklós 143
Podhraczký 134	Temesvári Pelbárt 4; — <i>de Tem- pore</i> 127
<i>Poeniéntiának tüköre</i> 85	Thierry Amadé 31—33, 38, 133
Pope 48	Thuróczi krónikája 29, 31, 36—38
Priscus Rhetor 31, 32, 37, 38	Tinódi Sebestyén 143, 145
Radéczy István 140, 143	Toldy Ferencz 2—4, 10, 28, 35, 36, 38, 40, 46, 108—111, 119, 139
Rájnis József 137	Tompa Mihály 15, 19, 27, 28, 38; — és az akadémia 108—111; bibliographia 107; — elfelejt- ett versei 104—107; — és Gyulai költészete 25; — ki- adatlan levelei 108—119
Rámler 46	Tóth Kálmán 26, 155
<i>Régi m. költők t. 4</i> ; — I. k. 2, 3	Toussaint, Dan 80
Reviczky Gyula 61	Vachott Sándor 15
Riedl Frigyes 16, 20, 163; — <i>Arany János</i> 147	Vahot Imre 10, 17, 95
Rime 4	Vergilius 34, 41, 141; — <i>Aeneis</i> 141
Salamon Ferencz 158	Verrepäus imakönyvre 87
Salánki György, <i>Az ker. vitézség</i> 86	Verseghy Ferencz 46, 52, 53; — Hagedorn hatása 134; — hatása Csokonaira 48
Salis 49	Vikár Béla 162
Samarjay Károly 93—95	Vörösmarty 9, 10, 15, 27, 28, 94, 95, 109, 147, 148, 151, 154; — és Arany 133; — hatása Gyulaira 8, 11, 13
Sárkány György, <i>Az idvösséges kimúlás</i> 87	Wesselényi Miklós b. 9
Sebestyén Gyula 159, 162, 163	Wieland 42
Sennert, Dan 90	Wundt, W. 163
Shakespeare 149	Zader, Jak 82—83
Shelley 149	Zlinszky Aladár 28, 35
Sibolti Demeter, <i>Vigasztaló könyv</i> 66, 75—77	Zólyomi Pesina Boldizsár, <i>Ma- nuale</i> 83, 84; — <i>Ötven elmél- kedések</i> 84, 85
Spangenberg, Joh. 73—75, 81	Zrínyi Miklós (a költő) 64, 157
Sulzer, <i>Lexikon</i> 46	Zrínyi Miklós (szigetvári) 145
Szabó Károly 32, 34, 37, 63	Zsámboki (Sambucus) János 143
Szalárdi Miklós, <i>Vigasztaló szók</i> 66, 76, 77	
Szalaszegi György, <i>Hetetszaka</i> <i>imádságok</i> 77—79	
Szász Károly 10, 21, 25, 26, 110, 111	
Szathmári Pap Sándor 88	
Széchenyi István 99	
székely népballadák 14	
szellemi tulajdonjog 65—67	

SZILÁDY ÁRON

1837—1922.

Ez év márczius 19-ikén meghalt Szilády Áron, folyóiratunknak, az Irodalomtörténeti Közleményeknek szerkesztője. Majd harmincz éven keresztül viselte az IK. czimlapján Szilády Áron nevét, az első két és ez utolsó évfolyamon kívül a közbenső huszonkilencz kötet az ő szellemének bélyegét mutatja. Ballagi Aladár után, a ki 1891 és 1892-ben szerkesztette, Szilády Áron formálta ki az IK. jellemét, az ő vezetése alatt vált, s mindjárt az első füzetből kezdve, a magyar irodalom történetének értékes organumává, a legnemzetibb tudománynak czéltudatosan, határozott elvek szerint irányított folyóiratává. Az irodalomtörténeti kutatás számára kívánván teret nyitni, elsősorban anyagot nyújtott a további földolgozásra, azt az Arany János követelte «téglát és meszet», melyre a tudósnak még nagyobb szüksége van, mint a költőnek. S valóban, Szilády Áron vezetése alatt az IK. gazdag tárháza lett az irodalmi kincseknek. Adattárában beláthatatlan sorát közölte régibb irodalmunk lappangó vagy egészen ismeretlen termékeinek, meg az írókra vonatkozó, a feledés porából kiásott adatoknak; kisebb-nagyobb dolgozataiban alapvető irodalmi kérdéseket tisztázott: azoknak a hatalmas épületeknek, melyeket az újabb, szerencsésebb kor tudósai emeltek, fundamentumaira Szilády Áron folyóiratában bukkanunk. Ehhez a komoly földadathoz igazodott az IK. egész szelleme: komoly hang, tárgyyszerű felfogás, objektív ítélet uralkodott benne, tudatos tartózkodás mindattól, a mi a tudományos érdeket kockára tenné, elsősorban az alkalmoszerűségtől. A jövőnek dolgozott s eleve lemondott arról a népszerűségről, melylyel a jelen mozgalmainak kiaknázása kecsgettette. Sugarait nem szórta szét messze körbe, de a maga körében annál tartósabban világított. Hogy a folyóirat irányától egy hajszálnyira sem hajolt el, hogy munkaterve három évtized múlva sem szorult módosításra, az Szilády Áronnak, a szerkesztőnek, elévülhetetlen érdeme. S még nagyobb érdeme, hogy most, mikor az alkotó már örökre elpihent, a

gép forog tovább tengelyén, egészen régi szellemében. Tovább vezetni már mesterember-munka.

A magyar közműveltség nem is a szerkesztő elvesztését sínyli meg Szilády halálában, hanem a tudósét. Vele a magyar tudománynak egyik sarkköve fordult ki, halálával egy eredményekben páratlanul gazdag tudományos pálya zárult le.

Sajátos volt az a pálya, melyet megfutott. Hatalmas eltolódásokat mutat, s szinte megfejtethetlen kilengések után egyszerre, váratlanul ért célhoz. Szilády nem irodalomtörténet-írónak indult, sőt nem is tudósnak. Arany János tanítványa volt Nagykőrösön; talán az ő példájától ösztönözve, de mindenestre abban a költői atmosphaerában, mely őt megbűvölte, maga is költői babérokra vágyott, s kísérletei e téren keltettek is némi figyelmet. Eredeti verset, tudtunkkal, nem sokat írt, de a költészet iránti rajongása még akkor is tartott, mikor a költői becsvágy lángja kilobbant szívéből: kitűnő műfordításokat készített a keleti irodalmak remekeiből, és nagy szeretettel merült el az arab költészet, valamint rokon-népeink epikájának fejtegetésébe. Több volt ez költői fogékonyságnál és múltó gyönyörűségnél; a költészettel való foglalkozás marandó nyomot hagyott Szilády egyéniségén, elsősorban stílusán, melyet Buffon az ember legjellemzőbb nyilvánulásának nevezett. Minden írásának, de különösen vitairatainak, sajátos színe és személyes jellege volt: a mi tollából kikerült, mindig eleven, fordulatos, ötletes volt, képekben és színekben gazdag. Nem a tudósok száraz, hideg tónusa volt az övé, hanem érzelmektől hevített, szinte lírai dictio.

De közben, sőt már megelőzőleg, sokat tanult, főként az alatt a hat év alatt, melyet mint református theologus hazai és külföldi főiskolákon töltött. Debreczenben megvetette nagy tudománya alapját, Konstantinápolyban a keleti nyelvek ismeretére, Göttingában módszertani jártasságra tett szert. Mint kész tudós tért vissza — de nem mint irodalomtörténetíró. Történettudós, nyelvész és mindenekelőtt orientalista volt ezidétt. Egy csapásra a magyar keleti nyelvészek élére került. Ott maradt vagy másfél évtizedig, mikor a M. T. Akadémia első osztályának egy rendkívül szerencsés, de előttünk, ifjabbak előtt egészen érthetetlen határozata őt, noha semmi komolyabb jelét nem adta a magyar irodalomtörténet iránti érdeklődésének, e tudomány egyik legnehezebb és legfontosabb főadatának végrehajtására hívta el. A *Régi magyar költők tára* című tervbe vett akadémiai vállalat ugyanis 1875 végén, a kijelölt szerkesztőnek, Toldy Ferencznek, halálával vezető nélkül maradt, s a kiadás megindításával az osztály Szilády Áront bízta meg.

Az 1877-ben megjelent első kötet, a középkor magyar irodalmi emlékeinek gyűjteménye, valóságos revelatio volt. Ez az

első magyar irodalomtörténeti szöveg-kiadás, mely nem elég-szik meg a szöveg lenyomatásával és szó- meg tárgymagyarázatokkal, hanem gazdag tudományos apparátussal a szöveg teljes megértésére törekszik, palaeographiai, bibliographiai, philologiai és összehasonlító irodalomtörténeti módszerrel az emlékeket minden oldalról megvilágítja.¹ A RMKT. első kötetét nemcsak *fokozati* különbségek emelik magasan a megelőző magyar irodalomtörténeti szöveg-kiadások fölé, hanem *minőségi* is: egészen más, mint amazok. Ennek elkészítésére nem volt elég szorgalom, alaposág és lelkiismeretesség, ehhez tudomány és ész is kellett, széleskörű tudományos ismeretek és messzelátó értelem; ez a kötet, a jegyzetekben lerakott hatalmas tudomány-anyaggal s a bennük jelentkező páratlan elmével, szerkesztőjét a legjelesebb magyar irodalomtörténészek közé avatta — fényesen igazolva az Akadémia választását. Egy új Szilády Áron állott előttünk, a ki akárcsak a görög mythologia szerint a bölcsesség istenasszonya, új tudománya teljes vértetében szökönt elő a magyar tudományos élet fejéből, a M. T. Akadémiából.

Mi, az újabb nemzedék, csak az irodalomtörténetíró Sziládyt ismertük, a ki innen, épen negyven éves korától kezdve, most már haláláig hű maradt új tudományához. Majd egy félszázadig dolgozott az új területen, s erőinek azzal a megosztásával szemben, mely a fiatal tudósra volt jellemző, ekkor, férfikora delétől kezdve, erejét egészen erre az egy tudományra, s annak is egyik szakaszára koncentráta: Szilády mint irodalomtörténetíró pusztán a régi magyar irodalmat vonta be vizsgálódásai körébe. Ez az egyik titka az ő nagy jelentőségének, ez fejtí meg, hogy hosszú munkásságának nemcsak kitűnő tudományos műveket köszönünk, hanem — és ez nagyságának még határozottabb fokmérője — új mezőket a kutatásra, új utakat azok megmunkálására, új szempontokat és módszereket értékelésükre.² Így nemcsak nagyszámú ismeretlen emléket tárt föl régi irodalmunknak s azokat alapos és gondos kiadásokban a tudomány közkincsévé tette, hanem a kiadványait kísérő gazdag magyarázó-anyagban, bevezető fejtegetéseiben és tanulmányjaiban egészen új világot derített a XV-ik és XVI-ik századi költészetünkre.

A concentratio és az elmélyedés azonban önmagában nem

¹ A kötet anyagát még Toldy Ferencz gyűjtötte össze, de Szilády több darabbal kiegészítette s az anyag elrendezésén is változtatott egyet-mást. Mindaz, a mi a szövegek közlésén túl esik, Szilády munkája, tehát a kötetnek majd a felét kitevő jegyzetek mind, köztük a nagyszámú forrás-kimutatás.

² Itt és az alábbiakban fölhasználtam azt az ajánlást, melynek alapján a M. T. Akadémia Sziládyt 1917-ben megválasztotta tiszteleti tagjának. (L. *Tagajánlások 1917-ben*. Kézirat gyanánt. 3—4. l.) Az ajánlást az osztály megbízásából én írtam, de nevem az ajánlást aláírt nagyérdemű rendes tagoké mögül természetzerűleg elmaradt.

hozta volna létre ezt a nagyszabású eredményt. Más tényezőknél is közre kellett működni. És e ponton igazolódik Petőfi világnézete: a természet nem tékozolja el haszontalanul kincseit. Szilády ifjúkori szertecsapongása a tudományok messzeső területeire nem volt czéltalan pazarlása az erőknél; az a nagy ismeretanyag, melyet akkor megszerzett, gazdagon gyümölcsezött az irodalomtörténetíró számára. Innen van, hogy nemcsak a régi magyar irodalom teljes ismeretével dolgozott, hanem egyetemes tudással; jártassága példátlan a középkor latin irodalmában, az egyházi és világi történetben, a néphagyományok világában és a nyelvtudományban.

Sokoldalúságot alapossággal kevés magyar irodalomtörténetíró egyesített úgy magában, mint Szilády, merész s mégis óvatosan fékentartott tudományos phantáziát a módszeres eljárás biztonságával talán egy sem. A tehetségeknek ebben az utóbbi iker-párjában gyökerezik Szilády Aron genialitása, s az előbbihez simulva, azzal összeolvadva megadja mint tudósnak jellemét.

Ezekben a «de funere domini rapti» sorokban Szilády gazdag, kellőképen föl nem becsülhető munkásságának csak legértékesebb termései utalhatunk. Első a sorokban egy monumentális munka, a *Régi Magyar Költők Tárának* hét kötete (1877—1912). Hatalmas arányaival a nyugat enemi vállalatai között is párját ritkítja: régi költészetünk egész anyagát magában foglalja s azt az irodalomtörténeti tárgyalás számára hozzáférhetővé teszi. Hogy újabb irodalomtörténetírásunk nem vetette magát nagyobb buzgalommal erre a területre, az Szilády legnagyobb érdeme: az anyaghoz fűződő tudományos kérdések javarészét ugyanis ő maga megoldotta, s utódaira csak az ő termésének betakarítását hagyta. Balassa Bálint életrajza, melyet szerényen mint *Bevezetést* közölt a költő verseinek első teljes gyűjteménye előtt (1879), Gyulai *Vörösmartyja* után az első költői életrajz. Benne Szilády széleskörű levéltári kutatások alapján a költő életének, eleven képzelettel a költészetének vitás kérdéseit fölismervén vagy épen tisztázván: egy új, az addig ismert Balassánál gazdagabb, érdekesebb s értékesebb költői egyéniséget vezetett be irodalmunk történetébe. *Temesvári Pelbártjával* (1880) gyémántot bányászott ki régi irodalmunk rejtekeiből. Temesvári Pelbárt a Szilády előtti időkben pusztán név volt, egy csomó latin munka szerzője, s ennél többet még irodalmunk nagy számadója, Toldy Ferencz sem tudott róla. Szilády Aron megvilágításában Pelbárt a középkor egyik legnagyobb magyar szelleme, Janus Pannonius-szal együtt első írónk, a kit szárnyára vett a hír. Neve külföldön ismeretebb lett, mint nálunk, művei beletartoznak a világirodalomba s a magyar prédikációs, példa- és legenda-irodalomnak leggazdagabban ömlő forrásai.

Szilády Áron tudományos eredményei közül csak a legfényesebbet említem, a Toldi-kérdés megoldását. Ismeretes, hogy Arany, noha semmi írásos bizonytsága nem volt, rendületlenül hitt trilogiája főhősének, Toldi Miklósnak, történeti voltában. Szilády okleveleink tengeréből kihalásztta a nem is sejtett bizonyító iratokat s velük a monda hősének történeti hitelét, sőt főúri voltát és történeti szerepét kétségtelenül igazolta.

Ezekon a tudományos eredményein a haladó kor változtat majd egyet és mást, a mint már eddig is kiegészítette egypár vonással és színezéssel helyenként kimélyítette. De Szilády jelentőségét nem fogják csökkenteni a gyorsan tűnő évek; a messze jövő irodalomtörténete is azok között emlegeti majd nevét, a kiknek tudományunk legtöbbet köszön, s nem fogja sohasem elfelejteni, hogy régi irodalmunk képét a maga gazdagságában és mélységében először Szilády Áron rajzolta meg. S megrajzolta egy egyszerű, szinte falusi paplakban, a halasi parochián, messze a főváros vásári zajától és lármás tülekedésétől, abban a fehérre meszelt kis házban, melynek 1848-tól lakója, 1862-től, mint halasi református lelkész, gazdája volt. A hírnév és elismerés, mely tudományos munkásságát kísérte, nem tántorította meg, ellenállt a nagyváros és a tudományos világ csábításainak, nem lett hütelessé a maga kis paplakához és egyszerű állásához. Valóban, Szilády Áron nemcsak nagy tudós volt, hanem nagy lélek is — s épen ezért lehetett erős a tudományban, mert az életben is az volt! Mi, a kiknek a sors megadta, hogy Szilády Áronban ismerhesük és szerethessük az embert, megőrizzük emlékét holtunkig — tudományos érdemei megörökítéséről gondoskodott ő maga.

CSÁSZÁR ELEMÉR.
